Patrizio Lainà

20.9.2023

Eduskunnan talousvaliokunta
TaV@eduskunta.fi

Kirjallinen asiantuntijalausunto TyV 21.9.2023 klo 12.10.
E 17/2023 vp, U 41/2023 vp ja UJ 21/2023 vp - U 22/2022

Valtioneuvoston selvitys: E-kirje - Komission tiedonanto sekä ehdotukset EU:n monivuotista rahoituskehystä 2021–2027 koskevaksi välitarkistukseksi

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta asetukseksi Euroopan strategisten teknologioiden kehysvälineen perustamisesta (STEP)

Valtioneuvoston U-jatkokirjelmä komission ehdotuksesta neuvoston päätökseksi Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä annetun päätöksen (EU, Euratom) 2020/2053 muuttamisesta

- MFF-välitarkistusehdotus riittämätön tavoitteisiin nähden
- EU uhkaa jäädä jälkeen kilpailijoista
- STEP-kehysvälineen ei pitäisi olla EU-aluepolitiikan väline vaan tähdätä huipputuotteiden ja -osaamisen edistämiseen
- EU:n omia varoja lisättävä samalla, kun jäsenmaiden maksuosuuksia pienennetään

EU:n monivuotiset rahoituskehykset

EU:n monivuotisen rahoituskehyksen 2021–2027 välitarkistuksessa (MFF-välitarkistusehdotus) esitetään noin 100 miljardin euron lisäystä EU:n rahoitukseen. Puolet lisäyksestä kohdentuu uuden Ukrainan tukivälineen perustamiseen. Euroopan strategisten teknologioiden kehysvälineelle (STEP) esitetään 10 miljardin euron rahoitusta.

Ukrainan tukeminen ja strategisten teknologioiden vahvistaminen ovat **hyvin perusteltuja tavoitteita, mutta määrärahat näiden tavoitteiden saavuttamiseksi jäävät todella vaatimattomiksi**. Esimerkiksi Yhdysvaltojen CHIPS Act ohjaa noin 260 miljardia euroa rahoitusta ainoastaan puolijohteisiin, kun taas laajempi Inflation

Patrizio Lainà

20.9.2023

Reduction Act (IRA) lisää rahoitusta mm. energiantuotantoon ja ilmastonmuutoksen torjuntaan noin 830 miljardia euroa.

EU uhkaa jäädä pahasti jälkeen kilpailevien maiden panostuksista ilman selkeästi suurempaa yhteistä rahoitusta tai joustavampaa sääntökehikkoa jäsenmaille rahoittaa samoja tavoitteita omista budjeteistaan. Rahoituksen uudelleenkohdentaminen nykyisen EU:n rahoituskehyksen sisällä näihin tavoitteisiin on epärealistista.

Euroopan strategisten teknologioiden kehysvälineen perustaminen (STEP)

Komissio ehdottaa uuden STEP-kehysvälineen perustamista. Kehysvälineellä on useita tarkoituksia kuten Euroopan suvereniteetin vahvistaminen sekä vihreän ja digitaalisen siirtymän edistäminen. STEP-kehysvälineellä tuetaan erityisesti syvä- ja digitaaliteknologioiden, puhtaiden teknologioiden ja bioteknologioiden kriittisten teknologioiden kehittämistä ja valmistamista EU:ssa

On perusteltua, että STEP-kehysvälineen kautta jaettavan rahan käyttöä on kohdennettu tietyille aloille. Lisäperusteluja kaivattaisiin kuitenkin siihen, miksi valitut alat ovat kaikkein keskeisimpiä välineen käytön kannalta. Toisaalta STEP-kehysvälineen politiikkatavoitteita voidaan edistää jo nykyisin voimassa olevien valtiontukisääntöjen puitteissa.

Innovaatiorahaston kautta jaettavan STEP-lisärahoituksen hyödyntämismahdollisuuksia ollaan rajaamassa vain niihin jäsenvaltioihin, joiden BKT on alle EU:n keskiarvon. Innovaatiorahaston kautta on kaavailtu jaettavan puolet STEP-kehysvälineen 10 miljardin lisäyksestä. Tämä on ongelmallista. Huipputeknologioiden osalta olisi tärkeää, että **EU:n huiput ovat vähintään muun maailman huippujen tasoa ja teknologioiden diffuusiosta huolehditaan muilla keinoilla**. Nyt ehdotetussa mallissa tämä tavoite vaarantuu. Nykyisin korkeimpia teknologioita hyödyntävillä klustereilla ja alueilla tulisi olla mahdollisuus hakea tätä kautta tukea. Näin ei välttämättä ole, jos rahoitusvälineen käyttöä rajataan bruttokansantuotteen perusteella.

STEP-kehysvälineessä tulisi huomioida **panostus osaamiseen**. Erityisesti vihreän siirtymän investoinneissa on käynnissä kova kilpailu ja EU uhkaa jäädä USA:n ja Kiinan investointitahdista. Yhdysvalloissa osaamiseen panostaminen on keskeinen osa vihreän siirtymän ohjelmaa (Inflation Reduction Act). Suomen näkökulmasta osaamiseen panostaminen Euroopan tasolla on keskeistä.

Patrizio Lainà

20.9.2023

EU:n omat varat

Päästökauppajärjestelmään liittyvien omien varojen osalta komissio ehdottaa osuuden nostamista 25 %:sta 30 %:iin. Koska päästökauppajärjestelmä on yhteinen, on perusteltua, että siitä kerättävät tulot käytetään yhteiseen tarkoitukseen. **Päästökauppajärjestelmään ja hiilirajamekanismiin liittyvät omat varat ovat hyödyllisiä vahvistamaan EU:n budjettia, mutta pitkäaikaiseksi rahoituslähteeksi niistä ei ole**. Vihreän siirtymän edistyessä ja päästöoikeuksien supistuessa tuotot tulevat todennäköisesti laskemaan. Samalla on kyettävä löytämään pitkäkestoisempia omien varojen lähteitä korvaamaan menetettyjä tuloja.

Komission ehdotuksessa yritysverotukseen perustuvia omia varoja kerättäisiin väliaikaisesti jäsenmaiden maksuosuuksista, kunnes kansainväliseen yritysverotukseen liittyvät ratkaisut ovat selvillä. Ehdotuksessa tukeudutaan kansantalouden tilinpidon sektoriluokitukseen ja siinä yritysten ja rahoituslaitosten bruttotoimintaylijäämään sovellettaisiin 0,5 % kerrointa. **Jäsenmaiden maksuosuuden kasvattamista ei voi pitää perusteltuna kuin korkeintaan lyhyenä väliaikaisena ratkaisuna kannustimena edistää ratkaisun syntymistä kansainvälisessä yritysverotuksessa**. Suomen tulee aktiivisesti edistää kansainväliseen yritysverotukseen liittyvää sopua, jotta EU voi alkaa keräämään aidosti uusia omia varoja.

EU:n omia varoja on tarve kehittää lisää jatkossa. Tavoitteena tulee olla omien varojen osuuden lisääntyessä jäsenmaiden maksuosuuksien pienentyminen. **Pidemmällä aikavälillä jäsenmaiden maksuosuudet tulisi korvata kokonaan EU:n omilla varoilla**.

Lisätietoja

Patrizio Lainà, pääekonomisti
040 583 4432
patrizio.laina@sttk.fi

Tom-Henrik Sirviö, ekonomisti
040 684 2251
tom-henrik.sirvio@sttk.fi